

АПСНЫ

Ареспубликатә хәынтқарратә усхәартә «Апснымедиа»

2026 ш. апрель 16 № 14 (21 705)

«Аинвестициақәа – Апсны пхьақатәи аҗеипш»

Сынтә – Ақыта Иашықәсуп

Елана Лашәриаҗа

Абас ахьзын Акәа имшаҗысуаз Апснытәи жәларбжаратәи аекономикатә форум. Хәарада, уаанзагы имшаҗысхан аекономикатә форумкәа, аха ари ашыза амахақ тбаа змаз, раҗхьаза акәны», - абас ицәажәара далагейт Жәларбжаратәи афорум инашьтарххны уи Аҗсны азы аҗаки, анапы аҗаҗы аиқәшахатрақәеи, афорум иаангараны иҗоу алтшәақәеи аххәаа рызтаз аҗыла ақытанхамқәа аминистр Беслан Цюпуа.

Ақытанхамқәа аминистр афорум атемала иацәажәара машәыршақә иҗамлазет. Ари аусмшаҗатә ду аҗы иҗадароу хәа иалкааз ахырхартақәа җба ируакын ақытанхамқәа, еҗы атуризм акәын. Беслан Цюпуа иажәақәа рыла, Урыстәылатәи иааз Урыстәыла ақытанхамқәа аминистр иҗаҗы аҗы Андрей Разин напхара зитәз аделегация хыҗхьазарала еҗырт зегы иреиҗан – 37-шык ыҗан. Дара афорум аофициалтә аартра амш аены акәымкәа, еиҗа заа иаахьан, уи зыҗатқаз анхамқәатә наплакқәа рҗареи рбареи ахьазаразы ауп. Урыстәыла ақытанхамқәа аминистр иҗаҗы аҗы Андрей Разини, Апсны ақытанхамқәа аминистр Беслан Цюпуеи аҗаан ирбейт Гәылрыҗыш араион Пшьаҗ ақыта иргылоу ацитрустә шәырқәа аус рыдуларазы азауад. Уи аргыларазы Апсны Урыстәылеи ирыбжәоу аиқәшахатра инақәыршәаны, аашә-миллион маат алыготатә кредит азоужьын. Шәи хыншәажәа миллион маат рҗынза анаплакы ахатарнақәа рхатә харҗыоуп. Азауад ацитрустә аалытқәа аус рыдулар аизырхоуп. Мехакы тбаала аусура иалаҗит хәзтоу ашықәсазы.

иара убасгы уажәаиҗәа аинститут аҗы еиҗахаз абанан, апапаи, аманго ухәа, Апсны хышыҗылам аекзотикатә шәырхкқәагы.

Иазгәатәтәуп, хәзтоу ашықәс алаҗамтазы Москва ишымшаҗыгаз аекзотикатә шәырхкқәа раларцәаразы ақытанхамқәа Аминистрра ахатарнақәа злахәыз астал гьеҗ. Анаш аинститут аҗы иаадрьхуа ашәырхкқәа рцәыргәқәтахь инарҗейт, раҗхьаза акәны Апсны иҗалаз абанан аҗмаҗы асасқәа идырбейт. Уи ара, аинститут аҗы ираазаз ауп. Урыстәылатәи Афедерация ақытанхамқәа аминистр иҗаҗы аҗы Андрей Разин аинститут аусура даара ахә харакны ишьейт. Иҗәейт адуеи аҗы ишмачу зхауа аҗиаахкқәа зегы ирнаало аҗылақәа. Аҗсны иаадрьхыз атропикатә шәырхкы – абанан аҗма даара ихаауп хәа ахәшьара аиҗейт.

Урыстәылатәи Афедерация ақытанхамқәа аминистр иҗаҗы аҗы аиҗәарақәа уи ала ихыркәшазамызт, иара убасгы, Андрей Разини, Апсны ақытанхамқәа аминистр Беслан Цюпуеи аҗаан ирбейт Гәылрыҗыш араион Пшьаҗ ақыта иргылоу ацитрустә шәырқәа аус рыдуларазы азауад. Уи аргыларазы Апсны Урыстәылеи ирыбжәоу аиқәшахатра инақәыршәаны, аашә-миллион маат алыготатә кредит азоужьын. Шәи хыншәажәа миллион маат рҗынза анаплакы ахатарнақәа рхатә харҗыоуп. Азауад ацитрустә аалытқәа аус рыдулар аизырхоуп. Мехакы тбаала аусура иалаҗит хәзтоу ашықәсазы.

Аҗсны ақытанхамқәа аминистр Беслан Цюпуа иҗәейт, аделегация ахатарнақәа аекономикатә форум ахәақәа ирҗаҗыны Аҗсны Мрагыларатәи ахәҗаҗы иҗоу анаплак

маққәагы ишыртааз. «Ари афорум иалаххарҗы рылшон уи азы аҗәахәара змаз атыҗантәи ауааҗыра зегы. Иашаны, даара азәлымхара рыман ақытанхамқәа азцәарақәеи, иамоу аудафракәеи. Аекономикатә форум ахатә ахьз ишахәо еипш, гәцаракра зыҗаз пхьақатәи аинвестициақәа рақәын. Иҗаҗоу инықәырпшшәа акәын ишалацәажәаз, аҗыжәара рыҗан аҗхьақәақәа», - иҗәейт Беслан Цюпуа.

Ақытанхамқәа аминистр иажәақәа рыла, Урыстәылатәи рколлегатә инарҗбааны ирылацәажәейт Аҗсны ақытанхамқәа аҗиара ауск аҗы аҗыраара қартар ахырылшоу ахырхартақәа. «Хәарада, аҗақ чыда амоуп, Ахәынтқарра Ахада Бадрә Гәынба хәзтоу ашықәс ақыта иашықәсны иаххалаиҗәаз. Убри иадхәалоуп ақытанхамқәа ауск иаҗанакуа азцәарақәа зегы. Уажәи иааны иҗаҗ аделегация ахатарнақәа рыбжәара иҗан хара уанзагы аус зцахаухәоу, иаххәап аҗырахага қазтәо ахәақәа нзыртәо ашхамқәеи, ақытанхамқәаҗы зыда цысхәа ыҗам еҗырт ахәшәқәеи зыҗыа анаплак ду «Росаҗролизинг». Уи Урыстәыла иахьаҗанакуа мацара акәымкәа, аңтыцгы аалытқ хархәара ду амоуп. Харҗы изныкымкәа ххы иахархәахәейт, дара еснаҗ ианахтәхәу аҗыраара хәртәит, ус баша хәшәыла аиқәыршәара акәым, иахәтоу шахәтоу еиҗахәо ауааҗы хәзарыштықәахәейт. Уажәшәтарнахыс иҗаҗыоу аиқәшахатра ахәақәа ирҗаҗыны хусеицура аофициалтә қазшыа аиуейт, насгы амеҗак еиҗаҗы аҗартбауейт», - иҗәейт ақытанхамқәа аминистр.

Беслан Цюпуа иҗәейт, имшаҗгаз астал гьеҗкәа рҗы ишырзатҗылаз хыҗхьазара рацәала азцә

арақәа, урт ишырлахәыз атыҗантәи анаплакқәеи, ақытанхамқәатә аалытқ аззыхуеи иҗыҗыуеи ауаа. Астал гьеҗ аартуа, Апсны ақытанхамқәа аминистр дазаатҗылейт ақытанхамқәа аҗиареи аҗартә комплекси аҗыжәара шрытәтәу. Иара убасгы аминистр далацәажәейт Апсны Ахада Бадрә Гәынба иҗцала 2026-тәи ашықәс ақыта иашықәсу. Ақытанхамқәа – хтәыла аекономика азы хадара злоу ахырхартақәа ируакуп. Апсуа қыта хмилиҗ ркультуреи, рқабзқәеи ирхытхыртәу, иара аиқәырхареи аҗыраара аҗареи аус еснаҗ иахатҗылалатәуп иҗәейт аминистр.

Аусура ашәтахь, иҗахыз зегы азцәарақәа рыҗыразы алшара рыман, иара убасгы уадафракәак рымазар уртҗы рылацәажәара. Беслан Цюпуа иҗәейт, астал гьеҗкәа рышьтахь Андрей Разин иҗцала аделегация иалахәыз аудафракәа змаз анаплакықәа ирыцны рааҗыхрақәа ишырхәаҗыш, Очамчыреи, Тҗәарчәли, Гәли ррайонқәа рҗы ишыҗаз. «Урыстәыла ақытанхамқәа аминистрра аҗынтәи аҗыҗ ду хәицны хәаит. Сара иахәицшу аҗәанагара схәоит, ареспубликаҗы хәҗоуиҗәейт, иахбаз зегы узыршанхо аҗоуп, уи зегы аимадарақәа иҗегь рыртбаареи рыргәҗәареи рзы хгәи азтанатәоит», - иҗәейт Урыстәылатәи Афедерация ақытанхамқәа аминистр иҗаҗы аҗы Александр Разин иқәгыларакәа руак аҗы. Ус иаҗықатан анапы, рыҗаҗын аиқәшахатрақәа ршьба. «Урыстәылатәи ақытанхамқәатә Центри, арахаазаразы Ацентр хәдеи, Урыстәылатәи Ахәынтқарратә қытанхамқәатә мацзуреи, «Шьолоково Аҗрохимиеи» иҗаҗыахтәз аиқәшахатрақәа жәпакы рхәақәа ирҗаҗыны иазцхәаҗәтәу, аҗитомониторинги, аҗиаақәа рыхьчареи, арахә раазара аҗиареи иара убас аҗрохимиятә, аҗгьылтә, аекологитә тцәарақәа рхәаақәцареи рзы алшара җыцқәа раҗцара», - иҗәейт ақытанхамқәа аминистр Беслан Цюпуа.

«Убасгы, афорум инаҗыданы иуәозар, Аҗсны ақытанхамқәа аҗиаразы уаанза иҗаҗыкыз аҗроектқәа зегы сынтәа еиҗаҗыцтоуп, ианкылоу ыҗазам. Уи моу, анызкыи җәҗейфбатәи ашықәс Аҗсны ақыта аҗиара иашықәсны иахырылаҗәоу инамаданы, еиҗаҗы ари атема гәцаракра аҗоуп. Ари афорум алшара җыцқәа аанартит, хымҗада аҗсуа ган уи хархәара аҗаҗит», - иазгәейт Беслан Цюпуа.

Афорум анхыркәшаха ашәтахьгы азбәхә алацәажәара иаҗеуп. Урыстәылатәи аекспертқәа уи аиҗкаара ахә харакны иршьейт. Раҗхьаза акәны аекономикатә форум ахәақәа ирҗаҗыны Аҗсныка иааит жәохә хәынтқарра рхатарнақәа, Урыстәыла арегионқәа жәпакы рҗынтәи аделегацияқәа. Жәларбжаратәи аекономикатә форум иалахәын хәышәык инарейханы аиҗабыра рхатарнақәа, аекспертқәа, аусдылақәа. Дара иазгәартон ари афорум хтәыла аинвесторқәа радыҗхьаларазы алшара бзиқәа шаанаго, хырхарта рацәала иамоу апотенциал аарҗыра шалнаршо.

Агазет аномер аҗны шәаҗхьарц шәылшоит:

«Тҗәарчәл ақалақ 84 шықәса ахыҗит»

(2-тәи аҗақәа)

«Ашәа шхәоз аҗсра иаҗылаз»

(3-тәи аҗақәа)

«Ашәа бҗырын, иҗәрыбҗыцын, иҗәарҗаҗан»

(4-тәи аҗақәа)

«Гәында» қәҗиарала иҗынхәит»

(5-тәи аҗақәа)

«Иахтәхузеи ахәынтқарра хатәи бзышәада...»

(6-тәи аҗақәа)

Ткәарчал ақалақь 84 шықәса ахытцит

Ағира амға иануп

■ Ақалақь-Фырхатца Ткәарчал шытаркуижьтәи 84 шықәса атра азғанатәит. Акрызтазкуа арыцхә инамәданы ақалақь ағь аныхәатәи агәләшәаратәи усмәағатәкәа мәапысит.

Аныхәа иалагеит ашәтшы-цәрақәа рышәтцәралә. Аңсны Ахада Бадра Гәынба, уи ихәтыпу-аф Беслан Бигәаа, Аңыза-министр Владимир Делба, атәыла анапһа-гара, Жәлар Реизара адепутатцәа, Ткәарчал араион ахада Герман Качараа, Смоленсктәи атәылафәцә Адума акомиссия ахантәафь Михаил Лосенко зхадарафәы дыкоу аделегация, Аңсны ақалақькәеи араионкәеи рхадацәа, ауаажәлар-ра, аусмәағатә иалахәыз Аңсны Раңхәатәи Ахада Владислав Арзын-беи Аңсны жәлар Рңынцәтәылатә еибашьрафәы итахаз аңсадгьыл ахьащәеи ргәәладыршәеит.

Аиубилеи иазкыз аиңыларәфәи Аңсны Ахада Бадра Гәынба Ткәарчалаа дрыдныхәалейт:

Ахәынтқарратә Ахада Бадра Гәынба Ткәарчалаа ақалақь амш ры-диныхәалейт. «Ткәарчал Аңсны атоурых фыц ағь атың чыда аан-накылоит. Жәашықәсала атәыла аиндустриатә центр хадакәа иру-акың, мөахы тбаала ифәион.

Ткәарчал атоурых ағь адакьа чыда ааныркылоит Аңсны Аңынцә-тәылатә еибашьра ашықәсқәа. Аблокада хәантә шәахысит. Ахьтәи амлакреи шәыриаанын шәеидгы-лейт, шәтагылазаашьа шыуадафыз-гы ахтәацәа шәыдышәкылейт.

Аңсны ахақәитра зхы ақәызтаз Ткәарчалаа рфырхәцәа ахаангы хаштра рықәзам!

Иахьа Ткәарчал айтқаркәа мәапысуейт: ақалақь ахафәра еса-ира еиғьхоит, аинфраструктура фәиоит, уи фәаңһа асасцәа рзы иа-артхейт. Зегь раңһа иргылануи ақалақь ауааңсыра ишәыбзоуруп.

Ахәынтқарратә аринахысгы иал-

шо зегь канатцәлоит Ткәарчал ағь-ареи ауаа рыпцәстаара ахәтабзи-ара айгьтәрей рзы», - ихәейт Ахада.

Б. Гәынба Ақалақь-Фырхатца Ткәарчал ауааңсыра ирзеиғьшәеит агәабзиара, атынчра, аиз-хәзығьара.

Ткәарчал шытаркын 1942 шықәсазы арацәа ааглыхра аин-дустриатә центр ахәсабалә. Атәыла хәамтазтәи атоурых ағь Ткәарчал, Ақалақь-Фырхатца хәа ахьз аиуит 1992-1993 шш. ауааңсыра рычә-реи ргәымшәареи иабзоураны. Аныхәатә программа шыақәгьлан еиуеиңшым ақәгыларәкәа рыла.

Ткәарчал адәахьтәи асаат фыцқәа

Ақалақь асимвол

■ Ткәарчал шытаркуижьтәи 84 шықәса атра аламталазы ичыдоу асимволтә цакы змоу ахамта аиу-ит.

Згәы былуа ақалақьуаа Наур Минцәи Беслан Дәрбеи рықә-лақь гәакьа адәахьтәи асаат фы-цқәа хамтәс иартейт.

Асаат адизаини амөахы жәа-

шықәсала Ткәарчалтәи ГРЭС зы-рпшзоз асовет саатқәа рфьыза ауп. Ақалақь ауааңсыра рабиңарақәа жәпафь рзы урт асаатқәа Ткәарчал

аиндустриатә мчареи аусуратә рит-ми ирсимволын.

«Атәылауаа рхала ас еиңш аңш-гарақәа анықарто ақалақь аңсы то-уп ауп иаанаго. Арт асаатқәа Хақә-лақь-Фырхатца ағьира аепоха фыц аминуткәеи асаатқәеи рыпхәзалоит. Табуп хәа расхәоит Наур Минцәи Беслан Дәрбеи хәеиңш қалақь ахафәра арпшзаразы зыхә ҳараку рлагалазы», - хәа азгәейтәит Ткәарчал араион ахада Герман Качараа.

Асаат ахықәыргыларәа атың араи-он ахадара хара имгәкәа иалнахуейт.

аганкәа реилкаара, ажәа қазары-ла аус адулашья ухәа ауниверси-тет ишәынато рацәоуп», - лхәе-ит Бахиа.

Аурыси ахәаанырцәтәи али-тература атоурых акафедра адо-цент Стелла Бебиа авикторина алахәылацәа ауниверситет длыр-беит. Аекскурсия амәағараан аихабыратә классқәа рцаөцәа идырбан абиблиотека, ахолл, ауди-ториакәа, адунеизегьтәи ағар рфе-стиваль адирекция ахәтарнакра иатәу акампус.

Анафәс атәыла еиуеиңшым ар-аионкәа ркынтәи иааз ашкол-хәыцқәа узырхәыцша авиктори-на рхы аладырхәит. Акафедрақәа иаздырхәит азәфлымхара змоу азтәарақәа аурыс жәаңқәкәеи ацуфарақәеи ирылхны. Афольклор адырразы еицлабуаз алахәылацәа ф-гәыцкны реыршәит, урт рдыр-рақәеи рхәыцрей аадырқшуан.

Авикторина анхыркәшаха ала-хәылацәа зегь асертификаткәеи агәләшәаратә хамтақәеи роуит. Ари аусмәағатә ашколхәыцқәа рдыррақәа ргәатара адагы агү-манитартә тцәарадыррақәа рахь ирымоу азәфлымхара шьтәнахит. Иа-ра убас Аңснытәи ахәынтқарратә университет италарац зтаху рзы акрызтазкуа шыафәны икалейт.

Алингвистикатә викторина

Ауниверситет италарц зтаху рзы

Аңснытәи ахәынтқарратә уни-верситет ағь ашколхәыцқәа рза-наатхьархартәтә усура ахәақәа иртагзаны алингвистикатә ви-кторина «Аурыс ажәа адунеи» мәапысит.

Аусмәағатә еиңыркааит аурыс бызшәеи азеиңш бызшәадыррей

ракафедрей аурыси ахәаанырцәтәи али-тература атоурых акафедрей.

Аурыси ахәаанырцәтәи али-тература атоурых акафедра аиха-бы Нателла Бахиа абитуриент-цәа рахь ааңһара қалтәит пхәака афакультет иа студентцәахарц азы.

«Хәамтазы агүманитартә цә-ра зегь реиңа зыхә ҳараку, ихәартақәоу иреиуоуп. Иңсаб-аратәым аинтеллект зус ағь зышәара ҳараку аспециалист аха-ангы дазыпсахуам. Алитература

Урыстәылеи Аңсни русеицура азтәарақәа ирылацәажәейт

Аимадарақәа дыргәғәоит

■ Урыстәылеи Аңсни русеицура азтәарақәа ирылацәажәейт Аңсны Ахада Бадра Гәынбеи Уры-стәыла Ахәынтқарратә Дума аде-путат Казбек Таисаеви.

Ахәынтқарратә Ахада Казбек Та-исаев итабуп хәа иеиңхәейт шықә-сырацәала икаитцо адгыларазы, иазгәейтәит апарламентбжәаратә еимадарақәа рыргәғәарафәы ила-гала ду.

«Итабуп идуззаны жәашықәса-ла хреспублика иашәто адгыларей ацхыраарей рзы. Аңсуа жәлар иб-зиазаны ирдыруейт Аңсны шәша-зыкоу, уи ахә ҳаракны иршьоит», - ихәейт Бадра Гәынба.

Таисаев Гәынба иеиңхәейт

Ахәынтқарратә Дума Ахантәафь Виачеслав Володини, ИАР аусқәа рзы Аилак анапһафь Леонид Ка-лашникови, КПРФ афракция анапһа-фь Геннади Зиуганови ркынтәи адныхәаларақәа ртәы.

Ахәынтқарратә Дума адепутат Ақәатәи ахаирбағәазазы игәәа-нагара ҳәеиңшәеит, Аңсны аха-ирбағәаза айтәшыақәыргыларей аусура аларгарей рзы имәағаз аусурақәа рымөахак азгәейтәит.

«Сара хәтәла итабуп хәа шәасхәар стахын имәағажәо аусуразы. Ареспублика Апарла-менти ҳарей даара аизықәазашья бзиақәа ҳабжәалейт, ихабжәоу агәрагара ашәара ахә ҳаракны иахшьоит. Сара сганахьала агәра дсыргар стахуп, аринахысгы ҳа-иньыра аргәғәаразы ихәлшо зегь шыкаңцәло», - ихәейт Казбек Та-исаев.

Ағәхәара даҭәа хымз ацтәоуп

Ақәа аңшақәафәы

■ Ақәа ахада Дәмыр Агрба ақә-лақь аңшақәа айтәшыақәыргыла-ра азтәарақәа рзы аилацәажә-ра мәапыгеит. Ацәарауаа икартаз ахәарала, аобиект ағь имәағьы-ро археологитә пшәарақәа рығәхәара даҭәа хымз иацтан хәа аанацәахуейт ахтнықалақь ахада-ра апресс-мәцзура.

Аиңыларәан Агрба иара убасгы аххәаа аиҭейт асоциалтә ҳақәа рфьы илацәажәо апроект ахәңса, иазгәейтәит арт адырратәрақәа

штәцтәғьыдоу. Ихәейт Алашарбағәхь архәара инаркны ахауажәыртә «Пингвин» аңынза зымөахак тбау аңыньыртә еитәшыақәыргыларатә усмәағатәкәа шымәапысуа.

Ахтнықалақь ахада инатшья-ны иазгәейтәит, атоурыхтә цакы змоу аобиектқәа зегьы заанатцәи ишыцхәкызы. Уажәы аибашьра ашәтахьтәи аамтазы иқәдыргы-лаз абетонтә шыақәа рықәгара иафәуп, урт акультуратә тынхәхы иатәнакуам. Аилацәажәара аих-шьалақәа рыла, Дәмыр Агрба адтә қайтәит аңшақәа атоурыхтә хәтәк-ны аусурақәа раамтәиңша рфьыцны хара имгәкәа ашыақәыргәғәаразы ицәырыргарц.

Ақәеи Очамчырей рыбжәара айтәшыақәыргыларатә усурақәа

Аихамәа иацхрауейт

■ Ақәеи Очамчырей еимәздо аихамәафәы айтәшыақәыргыла-ратә усурақәа ирфәуп. Урт иры-лахәуп аңсуа еихамәа аусзуәцәа рбригадақәа аба, Урыстәылатәи аихамәа аусзуәцәа рбригадақәа пшьба, ичыдоу аихамәатә тех-ника.

Аңсны аихамәа аңыньыр ха-да Леонид Кәырыа иажәкәа ры-ла, аихамәа айтәшыақәыргы-ларазы акомплектә усурақәа аибашьрашәтахь имәағьырымга-цыт. Аусурақәа мәапысуейт 2100-тәи акилометр инаркны 2154-тәи акилометр аңынза.

Аспециалистцәа арельскәа

рыпсахуейт, аихабетонтә шпалқәа шьтартоит, амәа дырәеиуейт, ахәхәсса ықәрыпцоит. Чыдала ахшыфьышьтра атоуп иажәхьоу арельскәа, ашпалқәа, аибаркы-гақәа рыпсахрей амәа агеомет-риатә хышәара-тышәарей. Иара убасгы астанциатәи адкыларатәи мәақәа реитәшыақәыргыларә мәапысуейт. Очамчыра 950 мет-ра иназо аихамәафәы икоу астан-ция № 5 айтәшыақәыргыларә хыр-кәшоуп.

Мшәапымза аңцәамтазы иазп-хьағәаоуп авагон-мәашәага аара. Айтәшыақәыргыларатә усурақәа мәапысуейт Аңсны аихамәа аби-уцеттә парақәа рыла.

Уи адагы адгьыл аихамәақәып-сақәа, атағәафарақәа, азымөахга-гатә ргыларәкәа ртагылазаашья гәартәит, аиқәымшәарақәа иана-амтоу раарпшрей раңыхрей рзы.

Ашәа шихәоз ацсра иацылаз

Тәанба Варлам Владимир-ица ашыраһы даныргоз. Аибашыраан ақыртцәа итырхыз афотосаһы. Акәа ақалакь акны еиуеицшым атыцқәа рҕы икыдын.

Зхы лазмыркәыз

Гугуца Цыкырба

Ацәажәара зцәыуадашыз ацхәыс тынч лхы лнапы атыргәаны, хы-цра дук далан. Ажәак-ажәак анылхәалак даатгьлон, дакыц-сычхауан. Аөнүцка амтц пырузар иуахауан. Илхәарц илтахыз игәагыны ахәара дзалагомьзт. Уи ацым-хәра лыкәыпсычхажь ааһынуан. Зан ацәажәара далазыргарц зтахыз Паппа Динара уажәы-уажәы лыла тырхаха лан дынлыхәацшун. Нас лара лхала илгәалашәоз ахәара дналагон.

Тәанба Валентина Владимир-ица 1993 ш. хәажәкыра 15-16-тәи ажәылар ашытаһтәи лцәажәарақәеи лыкәгыларакәеи згәаламшәода?! Уи лыбжы иахыагы слымха иташәуеит. Лцәа-лжы, лгәы кылзыблааз ахтыс ахәара акәым, агәаларшәара лцәы-уадашын.

– Ашыкәсқәа рацәаны ишцахы-угы, уи ахтыс ахатцара стахзам. Варлам иарбан аамтцаалакыгы, дзыкәшәозаалак акны алтцша дакәшәон, уск изымызбакәа иананымхазацызт... Убри азакәхап атырхәанз агәыра зхамаз, уажәым-зар уашытан даабит хәа, аха... Тәанба Владимир ацсуа чеицыка згымыз иһнәтаҕы ипшәма Григолиа Нателлеи иареи хык ахшара разәит: Валентина, Валикәа, Варлам. Раб дөыбгақан, ихәыцкәагы аеыкәтәарей ашәарыцарей рылаиаззон. Зхы-згы азцоз еихарак Варлам иакәын, – ихәеит иашы Валикәа, – еырфорак дагханы икамлацызт. Аетәы спорт даара бзиа ибон. Аицлабрақәа иерылаирхәуан, ацхәах аҕараҕы ақәеи-арақәагы иман. Уи икәдыр, иагәра, аеы амаҕәахәкәа зегы иман, деи-чахауан. Иара ишаанижызтцәкәа – убас икоуп... Иахы аеырфоракәа анымәапысуа иахәшы Валентина лыбла иалырбазом, дахәацшом... Иара илаз, икаитцоз анагзареи акаццарей цәгыуеит. Икамзаара есаира иах-ныцшәуеит...

Тәанба Варлам Владимир-ица ди-ит 1956 ш. апрель 5 рзы Гәдоутә араион Дәырцш ақытан.

– Варлам, – лхәеит Валентина, – дхәычы еилччан, дласын, иахау-

аз иарзнак игәникылон. Ахәыцкәа анеицыхәмаруазгы иара дхадан. Зегы иара изызыршәуан, иихәоз на-рыгзон. Даара дуафрыцхашыащын, дыгәшәтан. Имаз иреигыыз ишызцәа ирицон. Даныхычыз инаркны иазтца-ауаз рацәан... Ианизхәа Апсны ахи-атцыхәеи ашызцәа иман. Урт ргы-лара, рынаскыагара аҕаацәа зегы хәлаирхәуан, хәргы хәрзааигәаны хәкан... Варлам кәзшыа чыдак иман. Уи ишызцәа зегы ирдыруан, амц ба-ны даанхомьзт...

Варлам Тәанихәатәи абжыратә школ даналга амашыныныкәцаратә курскәа дырталоит. Гәдоутә ақалакь акны машыныныкәцадәыс аусура да-лагоит. Ицсы еипш бзиа иибоз икыҕа Дәырцшыкәа диасуеит. Уака аингала-ратә пункт акны дкылащыс дрыдыр-кылеит. Аус иуанатцы зыматц иуаз ан-хацәа бзиа дырбейт, дызфәызаалак атырхәаньынзә инаигзон, иус цкьан. Абас, уаха-саха хәа өнапыкны аус шы-руз ауп аибашыра ишалагаз.

Аибашыра ианалага аеныццәкәа аишыцәа Варлами Валикәеи ацсад-гьыл ахычарызы рашта итыцит. Тәанба Варлам Ақәа, Ацқа кәпш аҕы иацшыз хәацсадгьыл ападриотцәа рыгәтацәкәа дгылан. Нас Гәымста ацхәх данынаскыага ишызцәеи иареи ацх лашә реалак изныкымкәан пшыхәра ицахыан. Уаантәи Гагртәи ахырхартәҕы ажәыларә зезызкуаз ардәрцәа дрылагылан.

– Гагра аҕарцәран, – ихәеит иашы Валикәа – уи ахәра иоуит. Исахаит дышхәыз, аха ицстазаара ашәартә ишҕагыламыз анеиыскаа, сөмызцәа сзаанмыжыт. Иара агоспиталь акны даанымхазакәан, ибзианы иидыруаз ацкәынцәа злаз, Гарцкиа Автандил ко-мандирс дызмәз «Евкалипт» далаеит.

«Агәымшәаразы» амедал занашыз Тәаниа Анзор игәалаиршәон: – Варлам хәниба дхәаигыргәеит: – Дәрыцшыаа шәрацәафзоуп, аиааира иахагы аҕара зго сқашәтәит – хәа даалафит. Варлам алаф бзиазаны ихәалон, иахынтәа-аигоз ахәара уадашын. Уи игәалака-заара зегы хәргәгәон. Иара игәым-шәара, иеилкыара, иласра аибашыра адәаҕы ицхрауан. Иуадашуп ухаҕы аагара аҕацәа дышдыргәакуаз... Аибашыцәа Варлам ицоурых ззымды-руа, измахац дыкамзар калап. Афото-саһы иахәацшүзаалак ихәы-ижыи еилагылоит.

Иара цыара шәарак шыцым, иеацшыларатцәкәа иунарбейт... Ашәа-

ра зхы-зғы ианубаалауа, рыштыах игыло аҕацәа роуп.

Тәанба Варлам ацсрагы хатцатас иацылаз еибашыауп. Хәажәкыратәи ажәыларә калараны ишыкәз хәи-башыцәа ирдыруан. Уи аены Варлам иаб иашы Тәанба Кәынцал ицсы-жра амш акәын. – Варлам идыруан, – лхәеит иахәшы Валентина, ажәыла-ра дышцоз. Аха хәб иашы дыржаанзә ацара иламыс инамырқәтеит. Дгәаҕит, дуазырит, ичхаит... Анышә данарта даасыдгылан лапшыла хәицәажәеит, дахыццәкуаз еиыскааит. Акызатцәкә: «Угәгәазам, ухәра мҕызацт... «канысхәа, сажәа ааҕахитцәеит. – Сөмызцәа зегы цахыеит, сеырхыызгзароуп! – хәа. Абас хәажәкыра жәохә рзы хәицырцит...

Тәанба Варлам дызлаз акоманда «Евкалипт» афронт ахы ицахыан. Варлам данрыхыза, ииашатцәкәа-ны, ртыцқәа шааныркылашаз иа-лацәажәахыан, асиақәа еикәдыр-шәахыан.

Хәажәкыра 15-16-тәи ажәыла-раҕы хәибашыцәа иадырцшыз афыр-хатцара ацоурых ианылоит. Уи иаарт-ны иапхы абипарақәа кәиццас ахыа рызцәырызго, ацоурых зыхәаера уа-дашны иаанхо – хтыс гәытшыааганы ажәлар ргәатцәҕы иаанхоит... 222-өык Афырхатцәа назаза хцоурых иахаҕыны иаанхоит...

Тәанба Варлам дызлаз агәыц ишызцәеи иареи Ачадара игылаз асаркәа акны ихәлеит. Аибашыа, «Агәымшәаразы» амедал занашыоу Чкотуа Вадим игәалаиршәоит:

– Варлам ихәра аеарцәгәа-зар акәхап, иҕра инапы адкылан... Аибашыра гәгәа цон, асаркәаҕынзә хназеит. Нас досу хәшәахәоз хжәы-лон, ихәыз алахгон... Уи ашытаһ уаха ихабар хамбазейт...

Гәымста нырцә хәибашыцәа аҕацәа ианрылашәа Варлам «Пхыака!» хәа ибжы гон. Агәыштырхәа зцыз иажәкәа ирхамштыа ишызцәа ир-заанхоит.

Тәанба Варлам иахәшы Вален-тина дахыцарызы лыздыруамьзт. Лашы Валикәа Гагра антадырцәы ашытаһ Бытәба Закан командирс дызмәз агәыц Сальмека ирыштыт. – Сашы дзыхыншәуам хәа схаҕы иаа-иуамьзт! Уи убаскәк деилкыан, аҕацәа рнапатака калашыс иоуз акызатцәкәа ауп. Ихәра ахыа инаҕаз имчкәа илна-хзар акәхап... Уаха дәеақы калашыс амамызт.

Валентина дызхыцүаз, лашыа

Варлам ицшаара акәын. Закан Маршан иахәшы Шьазинеи ла-рей Ақәака аибашыра ицоз иры-цны рашыцәа рхабар рзеилкаауазар хәа ицеит. Апсышәала имцәажәартә рархәеит, Ахабла ҕыц акны акгы анырзеилымкаа, ирыцыз Ақәа ацар-мыкыаҕы иргеит. Абрака ашәанцәа ргәыц аҕы инапкәа ҕахәаны, дтәкны дрымоуп хәа рахаит, аха рыцшаара мап рцәыркит. Шытаһыа ихынхәыр акәхеит. Гәымстәи ацхаҕы аҕацәа иоурмыштыа иалагеит. Ацсуаа рга-наҕы абылтәы хәмоуп, хәушәышытыр ишәахтоит хәа рархәеит.

Абылтәи ацха рыкәсрей еитнырц-сахит. Тәанба Валентина дахыымцәз, дахыымнеиз, еиылымкааз арбан?! – Дәырцшыаа хәцкәын, – лхәеит Ва-лентина, – Хәгба Гәрам аибашыа, Тәанба Варлам ицсы цоуп хәа аҕара идыргеит ақыртцәа. Хәибашыцәа анычәпшыз ақыртцәа ирацәажәон, убри аицәажәараҕы ауп Варлам иц-сы цоуп хәа ахырхәаз. Ицәажәоз ақыртцәа Варлам ицсахызы Хыцста инхоз цкәынаки ацсәеи шырзаа-гәтәу рхәеит.

– Иаархәаз зегы кәхтеит, – лхәе-ит Валентина, – ацкәынгы даахгеит, аха сашы ихабар ыкамьзт... Инаҕ-газ ацкәын деитцәкызыкызыны ацәуа-ра даналага, дрысымтар сзымгәаҕыт... Сашы дахыибжызыз аилкаара-зы адгыл сыҕдаланы сыҕысит, аха дсыцшәартә аҕагылазаашыа кәмле-ит... Сыздымгылада?! Сабампшааи, аха еилкаашыа зыкамлеит...

Тәанба Варлам иҕаацәа зегы ры-лапш агәашәахы ихан, хәибашыцәа Апсны Аиааира абирак анахадыр-гыла амш хаштыа амамызт.

– Варлам ишызцәеи иареи ирым-баз назыгзәз зегы аныхәацхыыз рызцааит, – лхәеит Валентина, – Ақәа зегы хыыц-хыыц еимданы, ауаа хрәзцауа хшалаз, ихахаит цыоуки Учхоз хәажәкыратәи ажәыларәан амандаринақәа рыцқа анышә иартәз азәы «Шанель» хәа шиархәоз... Вар-лам аибашыра данцоз ишәыз амаи-ка «Шанель» хәа ианын, иара иоуп хәа хцеит, аха уи дәеазәын. Убас хәшдәыкыыз Варлам ишызцәеи иареи иршыразы ианыргоз афотосаһы шыоуки иахдырбейт. Ицсы штамыз убракоуп иахыеиыскааз... Варлам ибаа хәпшааит аибашыра ашытаһ аиашыратә нышәынтра иаадыртыз акны. Апатрет аҕы аҕхы игылоу Тәанба Варлам иоуп. Уи ивагылоу дерма-нуп, Цсахара ацха уахыныццәуа дын-хон. Рыштыахы игылоу зхы-зғы убо, ашыраһы иго, Ақәа инхоз Хвинцьяа Борис иоуп, ганха игылоу адтәкацәа аинрал Гена Адамиа иоуп.

Ақәа инхоз ауаа ирбарта, ирахаרתә иршыразы ирыманы ицон. Вар-лам апсышәала ашәа ихәон, аер-мангы ициргызуан. Уи иарапкыз Хвинцьяа ицда иргәгәон, ибцардаз хәибашыцәа иргәакуан...

– Варламгы, ишыза аермангы, ихәеит иашы Валикәа, – еибгәз бааы рылазамьзт. Урт ацсразы агәаран икәгылан... Атырхәтан ҕынтә-ҕынтә рыхәда иатцакны еихсуеит... (аццара уадашуп...). Тәанба Варлам дтаацәа-ран, Чантуриа Есмеи иарей ирхылтыз Рафаель аибашыра анцоз ф-класск рҕы дтәан. Иахы дтаацәароуп. Раб-ду ишызцәеи иареи еикәдырхәз хәп-садгьыл акны инхоит.

– Варлам, – лхәеит иахәшыацха Динара, – избәхә еснаҕ таацәала иа-зызыршәуеит, ацоурых иазфәлымхауп, рыцсадгьыл бзиа ирбейт.

Тәанба Варлам зыпсадгьыл зы-сы ахтнызтәз, зпәзатцә ихәышҕаа-ра хәыжжәа еикәызтәз, зтаацәа-ра ирызгәдуз, хцоурых адакыақәа рҕы назаза зцоурых шыла ианызтәз, итахаз зегы хәжәлар рзы баагәа-раны игылаз хаштра рыкәзам. Вар-лам Владимир-ица ианашыоуп Леон иорден. Тәанба Варлам ахтны-қалакь Ақәа «Ахацәа рашәа» хәа, ихы шытых пхыака дышцоз блала избәз, ахаа-наз ирхамштыа рыбла ихгылазаауе-ит. Ашәа хәо ацсра иацылаз игәгәа-рей, игәымшәарей хәпсадгьыл азы гәадуруоп...

Васили Квитко игәалашәаразы

Апсны Ахәынцқарраҕы икоу Урыстәылатәи Афедералтә шәартадаратә матцзура Ахәаахычаратә усбарта аиццәа еицбы Васи́ли Кви́тко дтәхе-ижытеи 15 шыкәса атцра иазкыз агәалашәара мәапысит Ақәа.

Васили Квитко дыргәаладыр-шәарц иааит Апсны икоу Урыстәыла ацхәаражәаф Михаил Шургалин, Апсны Ахәынцқарракны Урыстәы-латәи Афедералтә шәартадаратә матцзура Ахәаахычаратә усбарта анапхгаҕы инапынцәкәа назы-гзо Артиом Мотовилов, Апсны Ахәынцқарра ашәартадаратә матц-зура Ахәаахычаратә усбарта аиццәа Рустам Латипов, Ақәа ахада ихәтыпуаф Автандил Сурманизе, Урыстәылатәи, Апснытәи ахәаахы-чәоцәа.

Васили Квитко дтәхеит 15 шыкәса рагъа, Гал араион Чу-бурхыныц ақытан. Атыц планла агәатараан ахәаахычәоцәа ргәыц ауаа ргычрей рырхәрей знапы алакыз бьыарла еибыҕаз ақы-лацәа ирыкәшәеит. Аидыслараан ацгәыоуратә гәыц тархан, аха афи-цар дызгашаз ахы икәшәеит. Уи ирратә уаллшыа атырхәтәанынзә инаигзеит.

Агәымшәарей афырхатцарей рзы Васи́ли Кви́тко дантаха ашытаһы иан-шәан Урыстәыла «Агәымшәара» аорден. Хреспублика ашәартада-раҕы афицар илагалазы ианашыан Апсны Ахәынцқарратә хамта хара-кы – «Артатә афырхатцаразы» аме-дал (дәнтәха ашытаһы). Афырхатцәа ихьз ахуп иқалакь гәакыа Кисло-водск ашкол №15.

Ахәаахычәоцәа аус еицыруе-ижытеи изныкымкәа рхатә пстаза-ара ахтынцаны руаллшыа анагза-ра ишазыхиоу шыақәдыргәгәахыан, атырхәҕы атынчрей атышәынтаала-рей рыхычон. Васи́ли Кви́тко игәа-лашәара инаваргылыны наунагта ргәәлашәара хзынхоит Едуард Нер-сесиани Андреи Удальцови.

«Иаку» абилет

«Иаку» абилет ала Апсныка апассацырцәа рымәангара еиццәахырхоит мшааҕымзә 30 рзы, иагымәапыслоит 2026 шыкәса цыыббрамзә 30 ркынзә.

Иааиу акурорттә аамтәзы аби-леткәа рыҕира иалагеит хәа аа-нацхауеит Урыстәыла атранспорт Аминистрра апресс-матцзура.

Амаршрут иатцанакуеит Адлер аихамфатә вокзал аҕы, ма Шәаца ахаирбагәазаҕы аталара, уантәи апассацырцәа втобуслә ареспубли-ка ақалакыкәа хәба рахы инар-гоит: Гагра, Пицунда, Гәдоутә, Афон ҕыц, Ақәа. Ари асистема ацсуа хырхартәла аус ауеит 2017 шыкә-са раахыс.

Атранспорт Аминистрра адыр-рақәа рыла, апышәа змоу амашы-нарныкәацәа ыкоуп, аныкәа-рақәа шәартара рыцым. «Адәыҕба + автобус» асхемала еилацсоу абилет аахәара ауеит аихамфатә вокзалкәа ркассақәа рҕы, АЕ «ФПК» аматцзурақәа рҕы, иара убас Урыстәылатәи аихамфатәа рсаити амобилет хархәагакәеи рҕы.

«Ахаирплан + автобус» афор-мат ала амәақәад кәлоит авиа-билеткәа рыҕиразы апрофильтә сервискәеи атурматцзурақәа рка-ссақәеи рҕы.

2026 шыкәсазы «иаку» аби-лет автобустә хәта ахапса 824 маат инаркны 1132 маат ркынзә иназоит, иалху амаршрут зе-ипшроу еипш.

Афоту: Sputnik Аңсны

Ашәә бҗьарын, ихәрыбҗьыцын, ихәрарҗьаган

Аибашыра адәәҗы ииз ашәәкәә

■ Цәыббра 30 – аңсуа жәлар рҗоурых адакыкәә рҗы иаанхоит игәыргәхәу агәыгра дүкәә зыдхәәлоу мишы. Ари амш аены еилгеит аңсуа жәлар ашыеи алаҗьрзи илазыргылаз, рҗы ахәра гәгәә анызтаз аибашыра хлымзаах – 413 мши-тхи ицоз.

Адуinei иахыҗәеит Аңсны жәлар рҗеицәә ршыа цкәала ишеикәырхаз рыҗьадгьыл, рҗыраҗьаара азбәә, даеазныкыгы иадырҗшит урҗ Нарҗаа дүкәә рҗыраҗьаара мҗаха ишырылоу, аңсадгьыл ахынараз рхы ишаеиҗо.

Ажәлар рашәә ауп ажәлар рҗоурыхтәкәә, изнысыз рыҗьсзатаара зегы кказа иаазырҗшуа Хаҗьсадгьыл ага данакәлә, раҗьхәтәи амшкәә раан ауп хҗоет ду Баҗрат Шынкәба ианифыз ажәеинраала – «Сыҗьсадгьыл агәынкыҗьы саҗауеит». Иаарҗьакны ари ажәеинраала амузыка азаптеит Аңсны жәлар рартист, акомпозитор Кәәста Ченгелиа. Ари ашәә ае-страдаҗь жанр ахы иааган иаиҗьон Заур Зыхәба.

Хаҗьсадгьыл ахычараз иаауан хатәгәҗьарала хашыҗәә Нхыҗь-Кавказынҗә. Хыҗьынҗьуаа, аиаша иадгьылоз еиуеиҗьшым амилаткәә. Урҗ хәце-ибашыуан бҗьарлеи ашәәлеи.

Раҗьхәзатәи ааҗьхәратә жәеинраала Аңсныка иааишҗьит ачечен поет Хаси Зубекаев – «Шәеидышәкыл сашыҗәә, ишәыхыча атынчра» зыхыҗьы. Абри ажәеинраала аңсуа мелодиахы иааиҗьит акомпозитор Кәәста Ченгелиа. Иаара убас еи-цырдыруа акомпозитор Тото Аңыпауа – «Иахзәҗьшу абираҗь» хәә хыс иаҗьаны, ансамбль «Риҗьа» ашәәхәәцәә гәыҗьык еидкыланы апрограма иалеиҗьит.

Аурыс поет, Аңсны зхы ақәызтаз Александр Бардодым ихаҗьа иеиҗьш, иажәеинраалакәәгы уҗьхон аиаша азыкәҗьарахы. Шыхала Аңсныка данауаз ииҗьыз ажәеинраала – «Над грозным городом раскаты», ачечен бард Имам Алим Султанов ашәә азаҗьданы иаиҗьгз – аидгьыла, атынчра азыкәҗьара иасимволхейт.

Алим Султанов зашәәхәәра зыбҗьарыз, Гәдоуҗьатәи апоет Лев Либченко аңсуа риашаратә кәҗьара иа-зыкыз ажәеинраала – «Абхазы, абхазы, Вас мало» дыхнахит, ианаалоз амелодиа азыҗьшааны, агитаратә на-җьарала аруаа рдәәҗьы дшәәхәон.

...Ииуан хҗоетцәә ражәе-

инраалакәә ирхыҗьаауаз ашәәкәә. Аңсны жәлар рпоет Рушьбеи Смыр, Шеварднәзә ихыҗьнифызлаз – «Абга шкәәкәә» алаф ашәә алихит Кәәста Ченгелиа.

Зашыҗәә ирывагылаз аңсуа тыҗьхәә-амедәхәшыҗәә ирзи-киҗь Даур Занҗьариа иажәеинраала – «Аңхәызба ар рымаҗьа зшәә». Уи амузыка аңдан ашәә алихит Кәәста Ченгелиа.

Аңсны жәлар рартист, Леон иорден занашыҗьо акомпозитор Тото Аңыпауа дызлагылаз Аңыҗьнҗьыҗьылатә еибашыра иахыҗьаауан иашәәкәә – «Агәымшәә», «Зыда дхаман ан», «Хыҗьлап хазыкны», «Гәымста ахыкәән», «Агәымшәәра» ухәә иҗьшәма Лиудмила Кәыпраа – Аңыпауеи иареи еи-цынарыҗьон.

Гаҗьра ақалакы ага даналыҗьра, зашыа дҗьахәхәз апоетесса Лиолиа Тәән-пҗа илыҗьуеит ажәеинраала – «Мамзышыа, Мамзышыа, хбаагәәра хдоуха...» Уи амелодиа азыҗьшааны, «Аиааира» хәә ахыҗьданы, ашәә алихит акомпозитор Кәәста Ченгелиа.

Гәдоуҗьа акультура Ашны аҗьны рееизыҗьгеит ахатара ашәә апыҗьдоз ауаа – амузыкантцәә, уаанза еиҗькааз агәыҗь атыҗьан еиҗьыркаит ансамбль. Уи ансамбль еиднакылеит «Риҗьа», «Гәында», иара убас еицырдыруа ашәәхәәцәә, акомпозиторцәә ухәә. Ансамбль напҗьара азиуан Кәәста Ченгелиа, хызыҗьы иаиҗьит «Аиааира». Урҗ еиуеиҗьшым атыҗькәә, аибашыра адәәҗьы ашәә рзырхәон хәибашыҗәә гәымшәәкәә.

Иара убас ирацәәҗьан Хыҗьынҗьы-тәылатә еибашыра иалагылаз амузыка-кантцәә – Оҗьар Хыҗьнҗьариа, Омар Сангәлиа, Артур Лакрба, Нодар Кәарҗьа, Оҗьар Ферызба ухәә убас ирацәәҗьы. Урҗ ргәымшәәра, рҗыраҗьаара еибашыра иахыҗьаауан хәруаа рҗы шыҗьызуаз ашәәкәә. Иаххәәп: Оҗьар Хыҗьнҗьариа афырхәә ирзикиз ашәә – «Ахәҗьаи, ахырҗьаара шәеитамхан, мышкы ииз мышкы дыҗьсуеит!». Артур Лакрба иашәә – «Уҗьлоуп хан, хаҗьсадгьыл». Омар Сангәлиа иашәә – «Сыҗьсадгьыл аиааира иазиҗьшуп», Белла Барҗьыҗь-пҗа лажәеинраала иаҗьны.

Анатоли Алҗьеиа игитара бҗьары иман, уи имачыҗькәә Рушьбеи Смыр иажәеинраалакәә ирыҗьны ашәәкәә аҗьиҗьон, аҗьабиакәә рҗы иаиҗьгзон «Пҗьаҗьа Аңсны», «Абаашкәә». Лев Либченко Саида Делба илзикиз ажәеинраала цышәәла ашәәны иаиҗьгзон. Иара убас акомпозитор Оҗьар Ферзба иаиҗьгзон ихәтә ашәәкәә. Рушьбеи Смыр иажәеинраала «Уарада» иаилихыз ашәә, еиҗьикааз ансамбль иахыҗьиҗьит. Ари ашәә Мраҗьыларатәи

афронт аибашыҗәә рҗыраҗьааразы еиҗьаҗьаган.

Ара зыҗьбахә хәоу ирҗьданы, агитара ма ачамгәыр иаҗьхәо, аибашыҗәә рҗаҗьхәа иназыҗьгзоз иреиуоуп, ашәәҗьдәҗькәә, акомпозиторцәә – Аркади Кархалаа, Баика Цыопа, Хыҗьмца Хыҗьтәба, Оҗьар Ферзба, Кәәста Ченгелиа, Анзор Маршыан, Тото Аңыпауа, Зураб Малиа, Нури Кәарҗьа, Нодар Кәарҗьа ухәә.

«Пҗьаҗьа», «Ахәрашәә», «Аиааира» – арт ашәәкәә равтор, аибашыҗьы Нури Кәарҗьа хҗьаҗьыах аниоулак, Оҗьар Ферзба напҗьара зыҗьоз ансамбль «Уарада» далагылаҗь, Очамчыра ахырҗьгәарткәә рҗьны дшәәхәон.

Иахыа иззыҗьдыруа уао дыкам аибашыҗьы, акомпозитор Нодар Кәарҗьа иашәәкәә «Шәнеибаҗь, пҗьаҗьа шәнеибаҗь», «Ахәрашәә». Уи ажәәкәәгы амузыкагы иара итәуп. Иахгәәлахаршәәп цәәхәәкәә:

Ахәрашәә усызсхәоит сыҗьсадгьыл, Ахәрашәә – ахәра зыҗьгьо.

Ухәәкәә уахыҗьп са сшәамдгьыл, Исызгәәкыоу, сыҗьы зыҗьхәәроу...

Иагьмачыҗьдз ахатара ашәә рыбз ишыҗькыз, зыҗьсзәәра иалҗьыз рхыҗьхәзара. Аиааира иаҗьыҗьлаз агәыҗь «Кабарда» анапҗьаҗьы Гена Карданов ифырхәҗьаратә еибашыра иаҗьын иашәәкәәгы, аха Аңсны Ахаҗьитра дзәҗьыҗьлеит.

Агәымшәә Тәмыр Бигәәа аибашыратә мшкәә раан агәышыҗьыҗьа ашәәкәә рзиҗьхәон аҗьабиакәә – «Гәымсҗьатәи ақәҗьара», «Иахгәәлахаршәәп арҗьрацәә».

Аибашыраҗьы абҗьар еиҗьш, агитарагы иҗьын ансамбль «Бабаду» анапҗьаҗьы Валери Баҗьәҗьа. Уи Резо Чачхалиеи иареи еицынарыҗьон иашәә «Хәра хәруаа реиҗьабы». Иззыҗьдыруада ақырҗьта мпыҗьдәхәләо ипҗьа хыҗьы данишь, илызкны иаҗьитцәә ауазашәә «Рада». Уи ашәоураҗьы иҗьхәон, агитара ианҗьданы иаиҗьгзон. Иахгәәлахаршәәп убрәнтәи цәәхәәкәәк:

Сыҗьара га, оо, ашәоура ианысҗьоит аҗьоуба...

Сыҗьара га, сәаимбар хыҗьы Рада...

Аиааира афырхәҗьара иахыҗьыҗьыҗьоуп. Аибашыраҗьы ииз ашәәкәә хәхәуеит лассы-лассы, аха урҗь зыҗьы, амузыка апыҗьдз, инызыҗьгзоз рыхыз амырзроуп иахыҗьтәи сажәә хыҗькыс иамоу. Ас иҗьоу ашәәкәә еиуеиҗьшым аиҗьлабракәә ухәә, ахыҗькәә, изыҗьхәуа аҗьар ирнәо рацәәзоуп. Зегь раҗьхәзәа иргыланы – урҗь рдырра азнархәуеит, апатриотизм рылана-азоит.

Зина Сабекиа

Зхыҗьла зкәашану

Кәыҗьара згымыз

■ Излашыақәыргылоу ала, Жана Ачба диит 1846 шықасазы Аңандара ақьыҗьан, ахызаара ахы зхы хаз Аңсуа җауад иҗьацәәраҗьы. Иан Аҗьаратәын, Маршыан-пҗьан, Марҗьа лыхызын. Иара убри ақьыҗьаҗьтәи анхәы Ахәы Басариан (хәшәкәыҗьы Цыума Ахәба иаб) иабхәә Едгы Кәәгәаниеи Жана Ачбеи ранацәә еиҗьшыҗьәон. Жана хәычы анапы иҗьзәмызт, икәша-мыкәша аназзеицәә шыҗьазгы, енак зны ахыҗьшәәраҗьы ахәәтәхәә ишуа иеҗьаагылаз ақәҗьал машәырла ихышәҗьны ииҗьаҗьәон ила алашара ацәыҗьит. Длашәны изхәуан. Аха зыла иабоз шыоуы-шыоуы рааста иара ила еиҗьа иабон, аңсабара ашәыгакәә ицәеиҗь ианыруан.

Жана изааиҗьәны дыздыруаз ахәәә каимаҗькәә: Сақаниа Маадан, Арзынба Дахәир (Дәырҗьш), Гәны Алиас (Аңандара), Гамсаниа Хәыхә (Лыхны) ухәә илзәрхәәуаз ала, Жана ибаны хәә даанхомызт атыҗьантәи амчракәә рыхраҗьызаракәә, реиҗьақәәкәәрақәә. Уи иашәәкәә ауаа ирылатәәны иҗьан, җьырхәәла издыруазгы маҗьшымызт, избан ақәзар дызлацәәажәоз ахәәкәә ажәлар ргәы иҗьхәәуан, уи «ихыҗь» иаҗьшәәз убыскаҗь иҗьылихуан, убыскаҗь дырхыҗьчон, рхы ахыҗьыра рзымдыруа иқәирхон. Илаф, исамаҗькәәл ажәлар азызырәуан, иазхыҗьуан.

Аңсзәәраҗьы имарахәәуа иибоз дрывсуамызт, иажәә җәаца иаҗьшәон, ихыҗьитәуан.

Аңсуа шәкәыҗьы ду Миха Лакрба Жана Ачба ихааныз ирхәамҗьаны ианиҗьа зәәхәәхыаҗь аҗьны хәҗьшәоит: «Уаатәыҗьсеи цәабареи рхәҗькәә рба-рзәәшәыҗьмхаз, аха убарҗькәә зегы еилызкәәуаз, залымдарак, хыс ба-апсык ақәҗьымҗькәә изаоҗьыҗьуаз, ауаа рыцәҗьа-рыбзиа иалахәыз, рҗеиҗьшхә иазышәәхәәоз Жана Ачба цсра иқәым, избанзар азырәра илан, илақәә гыҗьаҗьа иааҗьшәуеит хәә дзүҗьахәуеи ауаҗьы игәәтәә еилымсуазар?... Баша ирымхәәуазар ақәхәп аңсуа рҗы, ала ақәу цыушыоу, агәы ауп изабауа хәә. Жана Ачба Аңсны ахы-аҗьыхәә дахысхәән, Бзыҗь инаркны Самырзаканынза шамахамзар, дахыҗьмнеиҗьыз қыҗьа ыҗьазамызт, ацәҗьа-абзиа рҗы иажәә иазызырәуан, ирымаирхәәоз шыҗьаз еиҗьш иаҗьыҗьшәон. Иранаиҗьуамызт рыҗьа-пҗьақәә, уи азингы иман, жьрацәәрала аиҗьш, гәыла-псылагы дрылахәын.

Гьаргь Гублиа

«Ауаҗьы дуаҗьыҗьтәуа...»

Аңхәә иажәеинраалакәә

Аңсны аңсуареи аңсуа дрыҗьәҗьылоуп, Урҗь еигымхар хызу, егьхәқуп. Дааиуеит аңсуа ашәышықәсқәә дрылсуа, Идгьыл дықәуп, бзиара дагым.

Дцәлоит дрыхызы, еиҗьыҗьашәа рымам, Хәзшаз ианианеишәа – аңсуа даҗьшәымоуп. Шыҗьыҗьык илаҗьш рықәшәәрыма? ...Имч ицәыҗьхәеит, уаха илам.

Аламысы ауаҗьреи еиҗьыми – Ауаҗьы дуаҗьыҗьтәуа қазшыақәәоуп. Урҗь узеиҗьагом – иашыҗьоу

Жана Ачба

Ауасиат ажәә

Сара санҗьсалкыҗьы, дад, сыҗьажы, – ихәеит, Мидарадәкыақьа адәәҗьы, – ихәеит. Аҗьшкәә схашыҗькыҗьы рҗьшак сыңдалап, – ихәеит, Ашхәкәә цыабо исыҗьшлп, – ихәеит.

Сынарцәы-мәә санықәло аены, – ихәеит, Ахәычы, аду абрака шәеизаны, – ихәеит, Алаҗьыҗьз сгәы иқәшәтәә иаҗьа, – ихәеит, Адамра иҗьашәтәа сыҗьхәра, – ихәеит.

Гәырәә чыдак сара шәәләсҗьо, – ихәеит, Цышәрак здыруа иҗьоу сшәыҗьәоит, – ихәеит, Хәхәык хчынызаны ишәыҗьшәә, – ихәеит, Шырақгы убрака исзанышәт, – ихәеит.

Имҗьсахит дахыаазаз итәыла хыҗьычы, Ламысы чеиҗьыкеи згым итәыла хыҗьычы. Ашәә азиҗьхәәуан итәыла хыҗьычы, Аблақәә хитыҗьра дашыҗьтан итәыла хыҗьычы.

Зхыҗьла зкәашану

Жана рыҗьа нышәә имазам, Иқәә тыҗь абалихри? Аңсуа тыҗьхә уи дгәәлҗьазом, Иҗьаитцари, илзеиҗьәари?

Маркан роуын, тоубыҗь иоуан, Тоубыҗь рацәоуп, ахә имазам. Ааҗьсы леиуеит еилахынхәуа. Ихы мыҗьда абеиҗьаҗьри? Адуinei зыҗьбахтоу Жана Ачба, Лашара-цәәарак абеиҗьари? Зхыҗьла зкәашану Жана Ачба, Уз ашәамзар ишәеиҗьәари?

Цымарынҗьәара ианақәлә, Ачба жәла нцәар хәә дшәәны, Ацәәртә мҗәартә иҗьалан Зәыҗьтәәхыз, Уа, раида, Тагә-иҗьа Шымаф хәаша!

Аҗьыҗьәтәәны угыланы ухысыр, Аханы ишәеиуеит, Азәгы хәқазам, Аха хҗеиҗьыкеи Хәнамыси Хрыхыҗьоит, ихәеит Аҗь Гыд!

рацәәшәыми. Ианузныкәәга – хара урҗьоит.

Ега гәәҗьра урықәшәәргы Уҗьсадгьылы уламысы умҗьин. Ақәылақәә упыршәәргы, Ухыамҗьын аңсы цкәә зыҗьтоу.

Ламысла итәу дуаҗьоуп, Дхәәртәоуп зегы рзы. «Ламысда», – рзырхәоит егаҗьы, Егыҗьоуми рхазы.

Уамашәә ишами адуinei. Ахәычы дахыҗьцәкуеит азхәра, Данахыҗьа – игәҗьакы лаша дазнейт. ...Аду дазхәәуеит ахыҗьчра.

Шылауа Барҗьыц

«Гэында» қәфеиарала ИХЫНХӘИТ

Қымш – Нальчик

Алиса Гәажәпә

■ Мышқәк рагъха хмилаттә кәзара зырыргон «Танцы над Ельбрусом» захъзыз Жәларбжыратәи афестиваль аҕны ансамбль «Гэында». Ахәагъшәа хызхыз, акраамтә хмилаттә музикатә рхәагакәа ирхылтәу ашътыбжь хаи апсуа жәлар рашәақәа рымчхареи ргәи итҕымтәо ихынхәит Апсны жәлар рартист Роза Чамагәуагъа напхгара зылтә авокалтә инструменттә ансамбль «Гэында».

Қымш Нальчик ақалақь аҕны имғапысуаз Жәларбжыратәи афестиваль «Танцы над Ельбрусом» еиғқаауп 2010 шыкәса раахыс, аха Апснынтәи, хатала, атыпхәаңа еидызкыло авокалтә инструменттә ансамбль «Гэында» рагъхәа аҕны рхы аладырхәит. «Гэында» ари афестиваль алахәара Апсны акултура аминистрра абзоурала ишеиғқааз азгәатә, Апсны жәлар рартист, ан-

Амилаттә культура азаапсао

Ахъз лаша итҕынхәит

■ Апсны акултура зәапсаз-тәыз аусуауы Чицико Коғониа дийжәтеи 90 шыкәса дит. Апсны ибзиани ирдыруаз ашәкәтыжыауы, ашәкәтытира аиғқааф Чицико Константин-ипа Коғониа дит 1936 ш. апрель 4 рзы Очамчыра араион Кәтол ақытан.

1955 ш. дтәлеит А.М. Горки ихъз хъыз Ақәатәи ахәынтқарратә арцафәратә институт афилологитә факультет. Итцара қәфеиарала ианыхиркәша аусура хациркуеит К.Ф. Зизариа ихъз зху Ақәатәи 1-тәи ашол-интернат аҕны апсуа бызшәеи алитературеи рырцәауыс. Атцара-азара аус дагәыланахалон. Аха хара имгакәа, 1960 ш. Асовет аррамацтура ашка ипхәит. Қышыкәса рышьтәх ирратә уалпшыа ихганы Апсныка дхынхәуеит.

1962 ш. инаркны аусура далагит ашәкәтыжырта «Алашара» аҕны редактор еиғабыс. Убри нахыс ипцәзаара ашәкәтыжыра аус иадхәалахәит. Азықатцара бзиа зауз афилолог алитература, адоухәтә культура дазааигәан, дазфәлымхан, Апсны атоурых иазкыз иарбанзаалакғы дамыпхәар иуамызт. Апсуа литературеи ашәкәтыжәеи идунеихәапшра хадыртәауан. Даныхәычыз инаркны ашәкәы апхәара бзиа ибон, хашәкәығәцәа

самбль «Гэында» анапхгауы Роза Чамагәуагъа хәиғәаажәараан дазаатғылеит хәиашьаратә жәларқәа рхатарнакқәа, чыдала, афестиваль аиғқаағәцәа даара хәтырқәцарала, гәцаракрала ишрызнеиз.

«12 тәыла инарзынапшуа, еиуеипшым амилатқәа злахәыз жәларбжыратәи афестиваль «Танцы над Ельбрусом» иалахәыз зегъы номерк-номерк ракәын инарызгот. Аха апсуа хъзы уи апқара еиларгеит хашьцәа, афестиваль аиғқаағәцәа. Афестиваль аартраан, рагъхәтәи амш азы хәиашьаратә жәларқәаи хәреи еицахәеипшу, бзиа еицаабо ашәа «Азамат» ала ихацхаркит. Анағс, хәычгы дугъы фырхәала ирдыруа, бзиа ибаны ирхәо Ритца иазку ашәа нахагзеит.

Ашәақәа рығбагы рынагзараан – ахы инаркны атыхәанза ахәагъшәа рнапқәа хәеиньрқьон, гәахәара дула ишрыдырқылаз хәрхәеит хәкәгәйлара ашътәх», – лхәеит ансамбль «Гэында» анапхгауы, афестиваль иалахәыз рыхтә бжыи цықала ашәақәа назыгзози амилаттә музикатә рхәагакәа ахархәара рызтәози рымала зацәкыи шракәыз азгәатә.

рырфеиамтәкәа шамахамзар зегъы дрыпхьон, ахәшьяра атарагыи илшон. Агәырцкәыл бзиа змаз Чицико Коғониа ашәкәтыжыртаҕы апышәа ирхәит. Инапы злакыз интырхәыцааны дазнеиуан, ишеиғқаауазгы еицгәартәхәан. Убри акнытә, 1965 ш. ашәкәтыжырта аредатор хадас дартоит. Қышыкәса рышьтәх – ашәкәтыжырта «Алашара» аиғабыс дкартоит.

Қ.Коғониа апышәа ширхәхәызгы, 31 шыкәса ракәын ихытүаз. Шьахәла еиликаауан ари атакпхькәра ду шацыз, иднатәоз шырацәаз. Уи аамтәз Қ.Коғониа апсуа интеллигенциа рығондқа деицырдырхәан, ашәкәтыжәа ракәзар, дыршыза гәакәан. Избан акәзар, алитературеи атцарадырреи хара дрыцәгыламызт, иидыруаз рацәан, аҕыма бзиа иман. Напхгара зитәз ашәкәтыжырта аусура еиғны еиғқааит, дтышәынтәаланы аус ауан. Ашәкәқәа ианаамтәз итытлар акәын, атыжыра разырхиара аиғқаара бзиа атахын. Иатцәз амазақәа иара инапәыи иааиғахәан, ивагылаз аусзуғәа рнапынцәкәа еиламырсзакәа инарызгон. Еиуеипшым алитература мачымкәа итрыжыуан.

Жәашықәса инеицынкылань «Алашара» анапхгауыс дықан. Аиғқаағәцәа бзиақәа дырхыпхьазалахәит. 1977 ш. акәзар, ашәкәтыжырта «Апснышәкәы» анапхгарахь диаргоит. Аракагы, ишиказшәыз еицш, ишахәтәз аусура еиғқааит. 1986-1990 шыкәсқәа раан Апс-

Уи лажәақәа рыла, егырт икәгылоз зегъы заа рыбжыи тәоны (афоннограмма хәа изышьтәу) ахархәара аман.

– Афестиваль ағбатәи амш азы, «Танцы над Ельбрусом» хәа ахъз злакәз ала, Исмаил Семионов иажәақәеи имузыкаи ирылху ашәа «Ельбрус» анағс, акомпозитор, Апсны жәлар рартист Отар Хәынцариа аус здиулаз нахагзеит. Хәкәгылара ххаркәшеит ағшыбатәи ашәа, Т.Ацәба иажәақәа ирылху, Отар Хәынцариа имузыкала иапцәу ашәа «Аңандарака» ала, – дхәағәаажәон Роза Чамагәуагъа.

Хәиғәаажәараан Роза Чамагәуагъа гәахәарыла иахәеиталхәеит даара хәтыр дула ишрыдырқылаз, хатала, ансамбль «Гэында» ашәахәаңа, ишырпылаз аиғызареи ахәтыреиқәцара бзиет зыбжыу аинрал Султан Сосналиев ипшәмапхәыс Лиубов Сосналиева, апоетесса, Нальчик итытцәа агазет «Горянка» аредатор хадә Зарина Каныкәаи.

Ансамбль «Гэында» анапхгауы лажәақәа рыла, ари аныкәара даара апхарреи ағәылбреи атцаны имғапысит.

«Ақазара – ажеларқәа еизааигәанатәуеит, еиғнарцауеит, хатала, хәиашьаратә жәларқәаи хәреи еиҕа хәиғанышәуа, хәлибакаауа хәизааигәатәра алнаршоит», – лхәеит уи. 14-қык рыла еиғқау ансамбль «Гэында» арепертуар 40 ашәаркынза еиднакылоит, азгәалтәит, фестивалыцыпхьаза уи иақәнаго ашәақәа алпшааны анагзара иазыхиоу, жәлар рашәақәеи хмилаттә музикатә рхәагакәеи рзыргара, егырт амилатқәа дырбара хмилаттә кәзара амац аура апхәакагы гәтәкыс ирымоуп ансамбль «Гэында» ашәахәаңа.

нытәи ареспубликатә агентра «Союзпечать» аиғабы ихәтыпугауыс дкартоит. 1990 ш. өақхәа «Апснышәкәы» аиғабыс диаргоит, ипцәзаара атыхәтәантәи амшкәа рзынзагы арака аус иуан.

Қ.Коғониа инеицынкылань амац азиуан Апсны ашәкәытира аус антытынтәи ихыпшымкәан аусура аиғқаара. Қырттәылантәи ачынуаа уи ишапырхагызгы, гәгәала ари апроцесс ишахылапшуазгы, иара ихыкәкы анагзара дацәхәтәуамызт. Апцәзаараҕы арт иказшьақәа алтцәа аармышьтыргы ауамызт илаз апринципра иабзоурань.

Қ.Коғониа хтәыла адоухәатә культура арфеиара иааицмыркызақәа дазаапсон, илағалагы мачымкәа икоуп. Ақыр шыкәса ашәкәтыжыраҕы иусура инағтәз апышәа шытәс иаман ашәкәқәа ирызкны ииғуаз арцензияқәа, алитературатә хәәақәа. Урт лассы-лассы акыпхь ианылон.

Апсны Аҕынцәтылатә еибашьраҕы (1992-1993) Аиааира ашътәх чыдала иара далахәны, иапшыгарала Апсны ашәкәытира иамадаз аусура еиғқаан, ахтны-қалақь аҕны еицш, атәыла егырт ақалақькәеи араионкәеи ркны. Еиғхаракгы апсуа шәкәқәа рыларцәареи рзыргареи дацхрауан.

Қ.Коғониа ипцәзаара далцит 1995 шыкәсазы. 2017 шыкәсазы Ақәа, иара дахынхәоз Н.Лакоба имға, аҕны аномер 112 атцәыи аартын игәалашәара иадыргоу аемориалтә гәи.

В. Ажәанба

«Ашамтә» аартын

Ацәыргәқәцәа ҕыц

■ Апсны асахьагышәа Реидгыла иатәу Ацәыргәқәцәа зал хадә аҕны иаартуп «Ашамтә» захъзу, абахәтәра злоу асахьагышәа Мадина Бигәаа хәтәлатәи лцәыргәқәцәа.

20 усумтә инарзынапшуа еидыкыло уи лусумтәкәа рекспозициа аҕны иуҕылоит аҕыхантәтә тыхымтәкәа, акерамика, иара убас антериер.

Асахьагышәа 4 шыкәса инарзынапшуа аус здылулоз аекспозициа ахъз машәыршәкә иқалаз акы акәым. «Ашара, аитәрфеиара аҕыц ағра» аанагоит, еиғхаракгы уи ақазара ианадхәалоу», – лхәоит М.Бигәаа.

«Мадина Бигәаа зырфеиара амехак тбауу, еснагь аҕыц аҕшаара

иашьтоу, зхы иақәитү сахьагышәу. Уи лусумтәкәа ирныцшәуеит лцәаньррақәа хартәааны, лхәыцрақәа гәылтәааны. Итҕылхуа иарбан сахьазаалак дазнеиуеит лхәтә ишылбо, ишылныруа ала. Мадина илымоуп лхәтә дунеихәапшра тәула. Уи аҕсы зхалтә атыхымтәкәа, аусумтәкәа ахәагъшәа ағәыланамхаларц залшом» – лхәеит асахьагышәы Анна Сангәлиа хәиғәаажәараан.

Уи лажәақәа рыла, Мадина Бигәаа аграфика, аҕыхантә, акерамика, иара убас гьамала арцшзарақәеи ашәкәқәа риллиустрәақәеи ус рыдылулон.

Ақазараҕы зхәтә кәзшыа змоу асахьагышәы еиғхарак ишътылхуа атема атоурых иадхәалоуп. Лусумтәкәа уағ илаҕы иахьааиуа иначыдангыи аҕақы тәулоуп. Урт аҕырак азкуп Афон ҕыц ақалақь атыц цшзарақәеи Анцәахәтәратә тыпқәеи.

Мадина Бигәаа лусумтәкәа рцәыргәқәцәа рагъхәтәим, уи изныкымкәан лусумтәкәа цәыргәқәылтәхәеит.

Апцәзаара уғәи азыхәо указтәо, иуғәазара асахьагышәы Мадина Бигәаа лусумтәкәа рцәыргәқәцәа аартызауеит мшапымза 30 азынза. Уахь имғахытцыр рылшоит ақазара абзиабәақәа, хатала, Мадина Бигәаа лцәыргәқәцәа абара ағәахәара змоу зегъы.

А. Хәырбыццәа

Апсны атоурых зырцәажәо

Афильм азыргара

Наира Сабекиа

■ Арежиссиор Даут Логәуа инапхгара иапцәу аниациатә проект «Апсны атоурых» зыхъзу афильм.

Арт амшкәа рзы апсадгьыл ахь ахынхәразы Ахәынтқарратә еилакы актә зал аҕны имғапган афильм «Апсны атоурых» азыргара. Арахь иааит уи атыжыраҕы ацхыраара кәзтәз арежиссиорцәа, атоурыхдырышәа, амассатә хархәагакәа рмацзуцәа, ағар.

Иаидкылань афильм кьаҕе ианырцшуп апсуа жәлар хтоурых, хкультура, хазнысыз амға лакьтә. Афильм шоуп х-хәтәкны, саатбжак иреихамкәа ицо афильм иузаанартуеит апсуа хтоурых. «Иара апцаразы даара хәпшын, хәизыпшын аспонсор акраамтә, – ихәоит арежиссиор қәыпш Даут Логәуа. – Зынза 7 шыкәса инархылеит асеицш атыхымтә апцара аидеиа хәмеиҕәтеи, убри хәгәтәкы анагзараҕы ихацхрааит, иагырбызоурууп Адунеизегьтәи апсуа-абаза конгресс», – азгәеиттеит иара.

Афильм «Апсны атоурых» азыргара иазкыз аиҕылар аартуа апсадгьыл ахь ахынхәразы Ахәынтқарратә еилакы аиҕабы аиҕабы Бастәкәа Агрба икәгыларәҕе ихәеит,

ари ағар рзы акрызтәцәкәуа проектны ишыкәлаз, насгы асоциалтә хәкәа зхы иазырхәо зегъы хтәыла атоурых шырзаанартуа. Убри иначыдангыи атәыла антыц инхо хдиаспор ркынзагыи цхәтәс ишхәбжәало. Избанзар ари афильм х-бызшәак рыла итыхуп – апсшәа, аурысшәа, анлыз бызшәа.

Афильм апцараҕы рхы иадырхәеит Апсны атоурых иазку арцага шәкәы. Зегь реиҕа иалкаатәу хәтоуп ағбатәи ахәтә. Уи атыхәра аан адгыларә ритеит атоурыхтә тцәарадыррақәа ркандидат Цьамбул Инцьыра. Афильм амузикатә композициала еиқәиршәеит акомпозитор Анри Гәынба.

Ахәтәи ахәтә анапыртәоз рхы иадырхәеит аинтернет, архивтә материалқәа.

Адунеизегьтәи апсуа-абаза конгресс Ақәатәи ақәша аиҕабы Днитри Ажыбеи уи алахәыла Инна Барчани рыкәгыларәҕеи иазгәартәит афильм қәфеиарала иапцәхәз лагамтәу хәа. Избанзар уи иахнаҕоит хтоурых еиҕах азхәыцра, хәыц-хәыцла хнысымға атцаразы алшарақәа. Хәжәлар ирбап, иахцәажәап. Ирхәоит: «Аимака-иҕақ ахыҕоу ииуеит аиаша» хәа. Иаарласны ателехәапшрала идырбараны икоуп зыжәлар ртоурых иазфәлымхәу, еснагь здыррақәа еи-хәзхәуа, еснагь ипшаауа хқазәцәа иапыртәз афильм ҕыц «Апсны атоурых». Мышьтыбзиала! Ицәырцла-ит убас еснагь аидеиа ҕыцқәа!

Хажәлар рпеиңш змадоу

Гуҗуца Цыкырба

■ Асовет хәинтқарреи акоммунизми рыргылар аамта цеит, иказам. Иахья акапитализм харгылоит. Ус егыя иказаргы, хконституцияҗы ибзианы иарбоуп иахьатәи ххәинтқарратә системаҗы хбызшәа злеикәхархаша. Егыя ибзианы иаххәаларгы, иагыя ирпшзаны хайбажыларгы иахья хбызшәа аикәярхаразы иаҗахуп ахарцъ, аҗсуа бызшәа иаҗанакуа азанаатқәа зегьы хмилаҗтәа университет италорстипендия ианейҗаха хынтә иҗарактәуп. Ианыгъежылак ироуроуп убри аҗыза ауалафахәи ртаацәа зланыкәырго. Абри азцаара зегь реиҗа иҗадароу, избтәу ируакуп.

Зны-зынла хәиҗраха исысуеит, иалаххуазеи аҗсадгыл, хбызшәа ла хамцәажәозар, хбызшәа хзеикәмырхозар.

Сазаатгылар стахуп Гәдоутә ақалақь, иара убас егырт хаклақькәа зегьы, Ақәа раҗһа инаргыланы. Шамахамзар, аҗсуа бызшәала ицәажәо акыдшылақәа убазом, иуҗылазом. Исзеилымкаауа акахуажәиҗрақәеи, асасааирҗрақәеи, адәкәанкәеи рҗы икыду акыдшылақәа Аҗсны аконституция илазхәо акәымкәа, даеакала ицәажәор закәанума? Избан, ақалақькәа абас еиҗш икоу аилаҗарақәа изырхыламҗшуа?!

Ақалақь иаҗауа асасцәа хара ххаҗәра, хбызшәа хшазыкоу рбароуп.

Ахәинтқарра аус азыуа ахәинтқарратә бызшәа иахатгылароуп, уи ала ицәажәороуп. Ахәинтқарратә усбратәкәа зегьы ркны аусеилыргәф (делопроизводитель) дыкоуп. Ашықәс аҗнуҗка имҗаҗырго, иҗартдо зегьы аҗсышәала ашәкәи иҗаргалароуп (ашықәс аҗнуҗкатәи аишанҗа). Сара аҗәра шәсыргит, акык-аҗбак аусбарҗақәа рыда, егырт зегьы урыс бызшәала реишанҗа еиқәдыршәоит. Урт зегьы аконституция еиларгоит, хбызшәа наҗ инаханы инышҗартдоит. Урт азцаарақәа егыраан иахмызбаргы, есааира абызшәа аҗагылазашәа удаҗхоит. Иарбан усбарҗаалак аусуразы ирыдыркыло аҗсуа ихатәи бызшәа идыруаза-

Изахтахузеи ахәынтқарра – хатәи бызшәада!?

«Абызшәа аныкәмла амилаҗгы калазом»

Владислав Арзынба

роуп, аҗсышәала дхәиҗуазароуп, дыҗуазароуп... Хбызшәа хара ххатәкәа хшазныкәо еиҗш ауп анаҗшыҗы дшазныкәо, убри акнытә ахәинтқарра акнытә ахылаҗшра аҗахуп.

Аҗсны аҗнуҗка имҗаҗысуа ақәгыларакәа, аиҗыларакәа ахәинтқарратә хылаҗшра ихымҗадатәызароуп. Иарбан хәинтқарразаалак зегьы рхатәи бызшәала ицәажәозар, имҗаҗыргозар, нас иарбан еҗу иҗазцәыртцыз аҗсуаа?! Амхәҗыҗра ахаан мчыла амшын ихыртцыз хашыцәа, хәхәшыцәа, аҗсуаа зегьы ашәышықәсақәа нҗакәкәа ишҗазгы, атәым дгылаҗы рбызшәа еиқәдыршәоит.

Иарбан усбарҗаалак акны ахәинтқарра абызшәа ахра ауазар ауп. Уи аҗазара шака ишҗнахуа акара алҗшәагы аиуеит. Хҗар рхатәи бызшәа ахәара иацәиҗхашыоит, ирхәазом. Избанзар ианыхәиҗы, рдыррақәа рдунеи анаатуаз, дара ирхатәи бызшәамыз, даеа бызшәақәак рыла ицәажәуа, ихәиҗуа иалагеит.

Даеа бызшәак анырҗалак ашҗах, арҗаҗцәа аҗсуа бызшәа ддырҗаразы ирышҗыҗалоит. Дарбанзаалак ихатәи бызшәала раҗһа дцәажәороуп, нас егырт абызшәақәа зегьы рҗара изымариахоит. Иахья чынуаҗцәақәак рхатәи бызшәала җырхәала ирҗаз, ма ирзырҗы ианаҗһо, ухәи-ужы еилагылоит. Мамзаргы телехәаҗшрала ахатәи бызшәа шдыртәу анырхәо, арахь дара рхатәи анзымцәажәо, уи даара ирҗхашыагоуп.

Хәхәаҗшып хчынуаа, ххәинтқарра амаҗ азыуа ирышаз рхәиҗкәа рыпсшәахәара...

Аиҗаразак рхатәи бызшәала ицәажәозом, иагырҗыҗахузеи?! Аҗсуаа аиҗаразак рхатәи аныргәалашәо маҗурак ахь ианнеиуа, мамзаргы аҗар еиҗау аҗараиурҗа иҗалар анырҗахалак ауп...

Ухаҗы аагара удаҗоуп җыра-җыра таацәарақәак ркны иахыҗыло шәаҗанкыла зхатәи бызшәа ззымдыруа ахәиҗкәа ахырҗыҗаз. Урт абызшәа рҗыхуп, хҗоурых, хлитература, хлҗстзаа-

ра зегьы иацәиҗахуа... Абас иазоу ахәиҗкәа ахара рыдҗатәзам, изаазаз рани раби роуп изхароу.

Жәлар Реизара адепутатцәа реизарақәа рҗы хзакәанкәа рыдыркылоит, аҗәлар зегьы дара ирыхәаҗшуеит, еиҗаразак урыс бызшәала ицәажәоит, аххәақәа җартдоит.

Исзеилкаауа, избан адепутатцәа рхатәкәа азакәан еилаганы, урыс бызшәала изымҗаҗырго?! Аурыс бызшәа ахымароу азоума хбызшәа изагәиҗасуа?! Хара хбызшәала иҗарҗәажәар иахҗахыда?! Хбызшәа хара ххатәкәа хәҗаҗоуп. Избанзар, хбызшәала хцәажәазом, аҗсуа шәиҗкәа ааххәазом, аҗсуа театр ахь анеира хцәиҗаҗоуп, аҗсуа школ иавганы аҗсуаа рхәиҗкәа аурыс школ иҗартдоит. Избан, аиҗашыра аан хайбашыцәа хәҗсадгыл зхы ақәызҗаз 1706-җык аҗеиҗәа рҗатәтәи хәҗсадгыл аиҗәиҗара, хбызшәа мызразы рхы зақәыртцыз? Гал ахәаа ахыҗаразы зуалҗыша анаҗараан 407-җык (аиҗараҗык цәҗаҗышыша зырҗоз) рыгәнаҗа хәҗамлап. Урт заазаз ранацәа хрызхәиҗыҗы. Зхатәи бызшәа инаханы атәым бызшәала ицәажәо есааира рхыҗыҗазара иаҗлоит. Апарламент адепутатцәа абри азцаара изааатгылароуп, ақәҗарақәа рыдыркылароуп. Иахья Аҗсны икоу аурыс школкәа рҗы аҗара зҗо аиҗаразак аҗсуаауп. Урт ашкол ианалго аҗсышәала рхатәи бызшәа хәа ирҗиуа аурыс бызшәа ауп. Шәазхәиҗ, урт наҗ-наҗтәи рпеиҗш, рлахыҗыҗа...

Иахья абызшәа хцәиҗуеит хәа хәхәҗоит. Уи ус амыхыҗыҗы хнапы иакуп зегьы. Уи аус җыша амҗаҗбаа алнахратәи аҗаҗаразы агыбылра аҗзароуп. Шака хәиҗыргыны хрыхәаҗшуазеи аҗсышәала ателехәаҗшрақәа имҗаҗырго адырраҗарақәа. Амҗаҗаҗоцәа рбызшәа аҗкәреи, рцәажәарей

зегьы аднаҗхәалоит, иазыҗыҗоуеит. Аҗсуа бызшәа ззеилымкаауагы, дахәаҗшыҗыҗаза аҗәак гәниҗылоит, иҗдоит. Хрыхәаҗшып җыртәыла, Ермантәыла, уаҗа збызшәа ззымдыруа, иззымхәауа шамахамзар дупылазом. Избанзар ахәинтқарра апропаҗанда иҗанатдо азакәан цәҗҗы аҗаны имҗаҗнагоит.

Аҗсуа бызшәа ахеилак аус ауороуп, районҗыҗыҗаза ақәшақәа аадыртыроуп, ахәиҗкәа хәиҗа-җсада абызшәа дырҗаразы иалшо зегьы җанатцароуп. Азәи-азәи аҗы хәлибахуа акәымкәа, хәаидгыланы, а-напыкла аус анауа ауп хбызшәагы аҗаҗкәа аноунашҗуа. Аиҗаҗыратә җараиурҗақәа ирылҗаз аҗар, ахәинтқарратә ус ахь ианнеиуа, зегьы раҗһа рхатәи бызшәа адырра җылазароуп. Убаскан ахәинтқарратә бызшәа аҗеиҗш, алахыҗыҗа гәҗәахоит.

Срыҗашыҗыҗуеит атәым милаҗкәа збызшәа харазкуа, рыкәа иҗаҗаны, ирҗханы, ргәиҗкыланы иалацәажәо амилаҗкәа, зхатәи бызшәала ашәкәкәа ирыҗхәо, зыхшара агәиҗылра дзыркуа аҗәларкәа ...

Аҗсны ашәкәиҗраҗкәа шәриҗаҗахәазар акәхәп. Шықәсылла аахәаҗ иаамхәазакәа дзывсуа асахыҗкыратә литература, аҗоурыхтә шәкәкәа еиқәуп. Урт рыхә рыхшәааны хәиҗа-җсада аҗхәаҗоцәа ирыҗташа, иаҗхәартә аҗагылазашәа роурҗә иҗаҗташа амеценатцәагы иҗазароуп.

Хәхәиҗыҗыҗы бызшәа – аҗсшәа хәиҗыҗыҗыҗы бызшәоуп. Уи аиҗәиҗаразы иаҗаху акыҗаҗык ауп – уи ала аҗәажәара, ииуа ахәиҗкәа абзиабара рылаазара, рыларҗара, ахәиҗыҗыҗыҗы статус ашҗыҗыҗы...

Ашколкәеи ахәиҗыҗыҗыҗы ркны ахәиҗкәа иҗҗартәшәа кәҗаны, даргы ирҗазшәа җартдоит, җырхәала аҗсуа аҗәақәа еишҗыҗыҗыҗы иҗданы, аҗсуатцәс ихәиҗыҗыҗы ицәажәо, ахәоу иаҗанакуа рзеилымкаауа ауп ишырхәо. Зегь реиҗа ишәартәу абри аҗагылазашәа иахылҗуа еиҗарах ахәиҗкәа рбызшәа цәиҗыҗыҗы иркуа иалагеит.

Ахәиҗыҗы ииҗәо аҗсуа аҗәақәа ирыҗаркуа изымдыруазар, имныруазар, шытыбҗы имахауазар ахан гәиҗылрас иҗзом.

Абрака амҗәара хәкәиҗроуп. Абызшәа ауаҗы иҗстазаараҗы имыхәо иҗкалар, уаҗы имыхәо азгәиҗы иҗахалар.

Ламысцқьала, гәиҗк-җсыкала аусуразы

Адныхәалара

■ Ахәинтқарра Ахада Бадрә Гәиҗба Аҗсны ашәахтә усбарҗақәа русуоҗәа рзанааттә ныхәа рыдныхәалеит.

«Хәҗыр зқәу Аҗсны Ахәинтқарра ашәахтә усбарҗақәа русуоҗәа! Ишәиҗыҗыҗыҗыҗыҗы шәзанааттә ныхәа!»

Аҗсны ашәахтәкәеи аизҗақәеи Рминиҗрреи уи араионтә җәшәкәеи ахәиҗыҗыҗыҗыҗыҗыҗы иҗадоу аҗыҗ ааныркылоит, атәыла абиуҗыҗыҗыҗыҗыҗыҗы ахарҗәара алдыршоит, асоциалтәи аекономи-

катәи программақәа рынаҗаразы ашәаҗа аҗыртдоит.

Шәара шәусуреи, шәзанаатдырреи ирхыҗыҗыҗыҗыҗыҗы афинанстә система аҗышәиҗәаларей аҗеиҗарей.

Иизгәаҗатәуп, ашәахтә усбарҗақәа русураҗы аизҗара бзиа, аусура алҗшәа аманы иҗазҗо хәамҗаттәи азнеишәақәеи атехникатә җыҗрақәеи алаҗалахоит.

Иҗабуп хәа шәасхәоит шәусура ламысцқьала, гәиҗк-җсыкала шәахыҗыҗыҗыҗыҗыҗы шәзанаатдырра ахыҗаракуи рзы.

Ишәеиҗыҗыҗыҗыҗыҗы аҗәабзиара, аманшәалара, аринахыҗыҗы ақәҗеиара дүкәа, Аҗсны Ахәинтқарра аизҗаҗыҗыҗыҗыҗыҗы аиҗыҗара җыҗкәа!»

Кабарда-Балкария аҗынтәи

■ Кабарда-Балкария Ахада Аҗсны аҗәабзиарахыҗара Аминистрра хәмҗас иеиҗеит хәамҗаттәи УЗИ-аппарат Mindray M6. Аппарат рыҗан аҗәабзиарахыҗара аусхк акны ареспубликақәа рыҗыҗыҗыҗыҗы а-ганктәи аусеиҗуреи аиҗыҗараҗеи аимадарақәеи рырҗәҗәара ахәақәа ирҗтазаны.

Амыруга җыҗкәа Ақәа, Ареспубликатә хәишәтәырта иеиҗеит КБА аҗәабзиарахыҗара аминистр Рустам Калибатов, ахәмҗа идиҗылеит Аҗсны аҗәабзиарахыҗара аминистр Едуард Быҗәба. Аҗсны аҗәабзиарахыҗара Аминистрра аналҗара Кабарда-Балкария аиҗаҗыра иҗабуп хәа раҗхәеит атехникатә база

Хәмҗас – амыруга җыҗкәа

арҗыҗыҗыҗыҗыҗыҗы иҗартцыз аҗхырааразы. Иизгәаҗан хәамҗаттәи аппарат

ахархәара ишалнаршо амединатә маҗура аҗазара акыҗ аизыҗыҗыҗыҗыҗыҗы

АПСНЫМЕДИА

Ареспубликатә хәиҗыҗыҗыҗыҗыҗыҗы усхәартә «Аҗснымедиа»

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

аҗел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
аҗыҗыҗыҗыҗыҗыҗыҗы: Аҗсны, Ақәа ақ, Аҗәанба имҗа, 9

Аредактор хәда
Ахра АНҚӘАБ

Агазет адҗала иҗым астатиа ахә аредакция иазшәазом. Агазет ахә–20 маат.